

24. 10. 2007

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K některým sporným otázkám vypořádání společného jmění manželů

Ve svém příspěvku se budu zabývat některými spornými otázkami, které se nově vyskytly při vypořádání společného jmění manželů.

Transformace obchodního podílu

Mám za to, že obchodní podíl společníka jako jiné majetkové právo, obdobně jako peněžitá pohledávka (jistina), není totožný tehdy, pokud se podstatně zvýší nominální výše vkladu společníka v obchodní společnosti zapisovaná ve smyslu § 36 obchodního zákoníku do obchodního rejstříku při současném navýšení obchodního podílu společníka ve společnosti; rozhodné skutečnosti pro totožnost obchodního podílu lze odvodit z obligatorních skutečností ex lege zapisovaných do obchodního rejstříku, mezi které náleží i výše vkladu všech společníků za trvání společnosti i výše obchodního podílu.

Mám za to, že z důvodu, že obchodní podíl je jiným majetkovým právem, a nikoli věcí jako např. rodinný domek, vyvolává navýšení zapisovaného vkladu společníka do obchodního rejstříku za trvání manželství ze společných prostředků při současném navýšení obchodního podílu tzv. smísení výlučných a společných prostředků, jejímž právním důsledkem je transformace výlučného jiného majetkového práva na společné majetkové právo; určujícím kritériem pro totožnost obchodního podílu je i výše vkladu společníka na společnosti, jehož navýšením může dojít ke změně jeho charakteru na společný obchodní podíl ve smyslu § 143 občanského zákoníku.

Podle § 36 písm. c) obchodního zákoníku: „Do obchodního rejstříku se dále zapíše tyto údaje týkající se právnických osob: u společnosti s ručením omezeným jméno a bydliště nebo firma (název) a sídlo jejích společníků, výše základního kapitálu, výše vkladu každého společníka do základního kapitálu a rozsah jeho splacení, výše podílu každého společníka, zástavní právo k obchodnímu podílu, dále jméno a bydliště členů dozorčí rady, byla-li zřízena, a den vzniku a zániku jejich funkce.“

Domnívám se, že se nejedná o totéž majetkové právo (jiné majetkové právo), pokud se za dobu jeho existence podstatně změní jeho rozsah nebo jeho nominální výše jistiny; v takovém případě, zůstávali zachována jeho jednota, může dojít k transformaci majetkového práva na společné majetkové právo manželů, došlo-li ke smísení v době trvání manželství zčásti ze společných prostředků.

V rámci vypořádání společného jmění manželů (bezpodílového spoluvlastnictví manželů) je zapotřebí ve smyslu § 149 odst. 2 věta druhá občanského zákoníku vypořádat i částky vyplacené za trvání manželství z vlastních prostředků obchodní společnosti ve prospěch toho z manželů, který je jejím výlučným společníkem, např. na navýšení vkladu společníka ve společnosti, neboť se jedná o platbu společníka (dlužníka) ve prospěch společnosti (věřitele), a to na základě zmocnění oprávněné osoby; navýšení základního jmění společníka je vždy platbou tohoto společníka ve prospěch společnosti bez ohledu na to, kdo a jakým způsobem platbu za společníka realizoval.

V případě navyšování základního jmění ve společnosti s ručením omezeným, ve které jeden z manželů nabyl obchodní podíl ještě před uzavřením manželství, je nutno ve smyslu § 149 odst. 2 věta druhá občanského zákoníku vypořádat částku, o kterou byl navýšen vklad tohoto manžela za trvání

manželství bez ohledu na to, zda prostředky na navýšení základního jmění byly nejprve převedeny na účet manžela a ten je následně použil na navýšení, nebo tak, že na základě pokynu společníka byly vyplaceny jeho jménem přímo na účet společnosti, ve které má jeden z manželů obchodní podíl ve výlučném majetku.

Navýšení základního kapitálu obchodní společnosti včetně vydání nových akcií na jméno z vlastních zdrojů společnosti (např. z nerozděleného zisku z minulých let, z přecenění majetku a závazků, ostatních kapitálových fondů společnosti), jejíž obchodní podíly či akcie jsou ve společném jmění manželů ve smyslu § 143 občanského zákoníku, je za trvání manželství zhodnocením (nabytím) ve prospěch společného jmění manželů; výnosy ze společného majetku jsou vždy součástí společného jmění manželů (bezpodílového spoluvlastnictví manželů), a to i tehdy, pokud navýšené majetkové prostředky společnosti nebyly společníkům či akcionářům osobně (přímo) vyplaceny (vydány).

Při navýšení obchodního podílu za trvání manželství novým vkladem společníka ze společných prostředků ve společnosti, ve které byl manžel společníkem ještě před uzavřením manželství, se obchodní podíl - doposud ve výlučném majetku manžela - transformuje smísením na společné jmění manželů (BSM), případně je nutno jako společný majetek manželů nabytý až za trvání manželství takto navýšený obchodní podíl vypořádat v rámci SJM (BSM).

Z důvodu, že ustálená judikatura při vypořádání společného jmění (BSM) u podniku fyzické osoby dospěla k závěru, že pro vypořádání investic ze společného majetku do výlučného majetku manžela do podniku manžela-fyzické osoby je dán rozdílem aktiv a pasiv podniku ke dni právní moci rozsudku o rozvod manželství (zániku SJM), není žádný věcný důvod postihovat podnikatele-fyzické osoby a opomíjet navýšení obchodních podílů a akcií manželů podnikajících v rámci obchodních společností a družstev.

Nabytí dalšího obchodního podílu téže společnosti za manželství

V právní praxi je poměrně obvyklé, že ke dni uzavření manželství manžel již vlastnil obchodní podíl v určité výši a za trvání manželství ze společných prostředků postupně nabýval další obchodní podíly téže obchodní společnosti.

Z důvodu, že samostatným předmětem smlouvy o převodu obchodního podílu včetně samostatného rozhodnutí obchodního rejstříku jako státního orgánu o tomto hmotně právním úkonu ve smyslu ustanovení § 34 občanského zákoníku může být i opakovaně další obchodní podíl téže společnosti až do výše 100% základního kapitálu, je nutno v rámci vypořádání zaniklého společného jmění manželů (BSM) vypořádat i obchodní podíly (hodnotu) nabyté jedním z manželů za trvání manželství ze společných prostředků, i když tento manžel již určitý obchodní podíl vlastnil před uzavřením manželství či jej nabyl za trvání manželství ze svých výlučných prostředků, děděním nebo darováním.

Nelze přehlédnout, že u právního režimu akcií není sporu o tom, že akcie manžela nabyté před uzavřením manželství nebo za jeho trvání nikoli ze společných prostředků jsou jeho výlučným majetkem a akcie téže společnosti nabyté již za trvání manželství ze společných prostředků jsou naopak ve společném jmění manželů (BSM), přičemž právní podstata společností s ručením omezeným a akciových společností je obdobná.

Neplatnost smlouvy o převodu obchodního podílu

Mám za to, že smlouva o převodu obchodního podílu (akcií) ve společném jmění manželů (BSM), pro kterou je ex lege stanovena písemná forma, musí být uzavřena (podepsána) oběma spoluvlastníky obchodního podílu (akcií), jinak je absolutně neplatná ve smyslu § 39 občanského zákoníku. Tomuto závěru napovídá nově ustálená judikatura soudů o nutnosti podpisu obou společných členů družstva

na písemné smlouvě o převodu členských práv a povinností manželů v bytovém družstvu.

Správou společného majetku ve smyslu § 145 odst. 2 občanského zákoníku není převod vlastnictví věci nebo převod majetkového práva větší hodnoty ve prospěch třetí osoby, neboť se nejedná o vlastní správu společné věci (práva), nýbrž o její zcizení. Za správu společné věci či práva nelze zásadně - v závislosti na jejich hodnotě - považovat převod vlastnictví na jinou osobu.

Společným zástupcem pro výkon práv a povinností z obchodního podílu ve společném jmění manželů ve smyslu § 114 odst. 3 obchodního zákoníku je ex lege v rozsahu obvyklé správy majetku dle § 145 odst. 2 občanského zákoníku do rozvodu manželství (zániku společného jmění manželů) ten z manželů, který se za trvání manželství stal společníkem obchodní společnosti nebo členem nebytového družstva; k výkonu práv a povinností k obchodnímu podílu mimo obvyklou správu je až do vypořádání společného jmění manželů (bezpodílového spoluvlastnictví manželů) dle § 150 občanského zákoníku třeba souhlasu obou manželů, jinak je právní úkon neplatný.

V případě zjištění absolutní neplatnosti smlouvy o převodu obchodního podílu ve společném jmění manželů (BSM) v řízení o vypořádání společného jmění manželů (BSM) je nutno neplatně převáděný obchodní podíl vypořádat příkázáním do výlučného majetku toho z manželů, který byl původně zapsán jako společník v obchodním rejstříku a vypořádat jej dle aktuální tržní ceny dle stavu společnosti ke dni zániku manželství, případně ke dni neplatného převodu.

Nevyplacený disponibilní zisk společníkovi

Disponibilní zisk společníka z obchodní společnosti má zvláště u společníků fyzických osob, kteří nejsou ke společnosti v pracovním či obdobném poměru a vykonávají pro ni řadu řídicích i praktických činností, charakter odměny (prémie) za hospodaření jím vlastněné (spoluvlastněné) firmy obdobně jako u řadových zaměstnanců a výnosů z kapitálového majetku, které obojí pravidelně spadají do zdrojů společného jmění manželů (bezpodílového spoluvlastnictví manželů).

Aktuální judikatura a právní teorie musí pružněji reagovat na podstatně změněné společenské podmínky než panovaly do roku 1989, kdy nebylo nutné řešit problematiku úmyslně nevyplaceného zisku, odměn společníky obchodních společností až do rozvodu manželství apod. Vypořádání majetku zaměstnanců, kteří nemohou nijak ovlivňovat výplatu již přiznaných odměn a prémie, nemůže být podstatně horší než vypořádání majitelů obchodních společností, kteří takovou reálnou možnost mají.

Není v souladu s dobrými mravy a je obcházením kogentního § 143 odst. 1 občanského zákoníku jednání společníků obchodních společností, kteří si jako osoby s řídicím vlivem na chod společnosti v době trvání řízení o rozvod a o vypořádání společného jmění manželů (bezpodílového spoluvlastnictví manželů) pod různými záminkami zajistí nevyplacení disponibilního zisku za období do rozvodu manželství, což následně nastane až po rozvodu manželství, případně je disponibilní zisk vyplacen jen zbývajícím společníkům.

Pokud je obchodní podíl ve výlučném majetku jednoho z manželů, je nutno v rámci vypořádání zaniklého společného jmění manželů (BSM) přihlídnout i k disponibilnímu zisku manžela, který vznikl za dobu trvání manželství a který byl pro obcházení zákona - zkrácení masy společného jmění manželů (bezpodílového spoluvlastnictví manželů) - vyplacen až po zániku manželství do jeho vypořádání u soudu.

Obcházením kogentního § 143 odst. 1 občanského zákoníku ve smyslu § 39 občanského zákoníku je stav, kdy jednomu z manželů jako společníkovi obchodní společnosti bez vážného důvodu a oproti zbývajícím společníkům obchodní společnosti nebyl po jeho splatnosti vyplacen disponibilní zisk vzniklý za dobu trvání manželství, odměny apod.; v takovém případě je zásadně v rozporu s § 3 odst.

1 občanského zákoníku nezahrnout do vypořádání společného jmění manželů (bezpodílového spoluvlastnictví manželů) i splatné pohledávky společníka za společností, zvláště pokud byly vyplaceny ještě do vypořádání společného jmění manželů (bezpodílového spoluvlastnictví manželů).¹⁾

Ohledně disponibilního zisku společníka z obchodní společnosti vzniklého za trvání manželství, který má charakter premii či výkonnostních odměn v pracovním poměru a výnosu z kapitálového majetku, je rozhodné, kdy mohla být pohledávka společníkem objektivně (nikoli subjektivně) realizována.

Do masy zaniklého společného jmění manželů (BSM), i s přihlédnutím k § 3 odst. 1 občanského zákoníku, nutno zahrnout i splatnou pohledávku jednoho z manželů vzniklou za trvání manželství, která nebyla na rozdíl od dalších spoluoprávněných věřitelů jednomu z manželů do zániku spoluvlastnictví ve skutečnosti vyplacena, např. pohledávka na vyplacení podílu na zisku, pohledávka na výplatu mzdy, odměny z pracovního poměru apod.

V rámci vypořádání společného jmění manželů (bezpodílového spoluvlastnictví manželů) je nutno zpravidla vypořádat i splatné pohledávky jednoho z manželů vůči jeho věřitelům, které pro chování oprávněného manžela nebyly za trvání manželství bez vážného důvodu po delší dobu vyplaceny, neboť nevyplacení splatné pohledávky manžela za trvání manželství bez vážného důvodu (např. platební neschopnost věřitele) je zásadně obcházením zákona ve smyslu § 39 občanského zákoníku, zvláště tehdy, pokud ostatním věřitelům byly pohledávky vzniklé z téhož právního důvodu včas vyplaceny.

Rozhodnutí valné hromady obchodní společnosti o nevyplacení disponibilního zisku jen některému (ým) z minoritních společníků obchodní společnosti se přičítá dobrým mravům ve smyslu ustanovení § 39 obč. zákoníku a nelze k němu v rámci vypořádání SJM (BSM) přihlížet.

V případě, že valná hromada obchodní společnosti některému (ým) minoritním společníkům - na rozdíl od ostatních společníků - rozhodla o nevyplacení části přiznaného splatného disponibilního zisku v rozporu s ustanovením § 39 obč. zákoníku, má takový opomenutý minoritní společník nárok za společností na jeho výplatu bez ohledu na existenci neplatného rozhodnutí společnosti.

V případě, že za trvání manželství - zvláště v průběhu řízení o rozvod - jeden z manželů k tíži BSM (SJM) úmyslně vyvolá nevyplacení splatné pohledávky, z níž by vyplacené prostředky byly pravidelnou součástí společného majetku, včetně neplatného rozhodnutí valného hromady o nevyplacení disponibilního zisku minoritnímu společníku, je i tak nutno tuto pohledávku (prostředky) vypořádat jako součást společného majetku manželů, neboť se jedná o jednoduché a zákeřné obcházení zákona ve smyslu ustanovení § 39 obč. zákoníku.

Úspory

V praxi jsou velmi časté případy, kdy na jeden účet u peněžního ústavu jsou za trvání manželství průběžně poukazovány nejen společné peněžní prostředky, ale i prokazatelně prostředky náležející do výlučného majetku jednoho z manželů; v rámci vypořádání zaniklého SJM (BSM) je pak argumentováno, že na pořízení určité věci byly použity jen oddělený majetek jednoho z manželů.

Z důvodu, že ustanovení § 144 obč. zákoníku stanoví vyvratitelnou zákonnou domněnku ve prospěch společného jmění, je nutno neprokazatelnost či velmi obtížnou prokazatelnost poměru dispozic s účtem u peněžního ústavu, na kterém jsou uloženy zčásti výlučné prostředky jednoho z manželů, klást k tíži výlučných prostředků jednoho z manželů; je na dotčeném manželovi, aby výlučné prostředky pokud možno - měl relativně odděleny, např. na zvláštním účtu, resp. podúčtu u peněžního ústavu.

V případě, že na účet jednoho z manželů opakovaně byly poukazovány prostředky spadající jak do BSM (SJM), tak i do výlučného majetku jednoho z manželů, je třeba mít za to, že tím byla projevena vůle, aby všechny tyto prostředky spadaly do společného majetku, obdobně jako u nabytí věci z výlučných prostředků ve prospěch obou manželů jako kupujících.

Nelze až na výjimky věrohodně tvrdit, že při pohybech na účtu jednoho z manželů byly vybírány jen společné prostředky a výlučné prostředky nad určitou částku nikoli; minimálně se muselo jednat o poměrné dispozice s peněžními prostředky na účtu jednoho z manželů rovnoměrně k tíži společných prostředků a k tíži prostředků ve výlučném majetku manžela.

Podnik fyzické osoby

Podnik fyzické osoby jako hromadná věc je definován osobou podnikatele (jménem a příjmením včetně dalších osobních údajů o datu narození, rodného čísla) a přiděleným identifikačním číslem; provozuje-li podnikatel nepřetržitě podnikatelskou činnost pod tímž jménem a identifikačním číslem, jedná se o tentýž podnik bez ohledu na vydání dalších živnostenských listů téže osobě v průběhu manželství či změnu místa podnikání.²⁾

Nelze však vyloučit vypořádání investic ze společného majetku do výlučného majetku podnikajícího manžela ve smyslu § 149 odst. 2 věta druhá občanského zákoníku s možností srovnání cen podniku fyzické osoby ke dni uzavření manželství a ke dni jeho zániku.

V případě, že náležel podnik fyzické osoby jednomu z manželů již před uzavřením manželství, je nutno při vypořádání investic ze společného majetku do výlučného majetku podnikajícího manžela zohlednit hodnotu podniku fyzické osoby ke dni uzavření manželství, např. rozdílem aktiv a pasiv podniku ke dni zániku manželství a ke dni uzavření manželství.

Luboš Chalupa
advokát, Praha
www.akchalupa.cz

Poznámky:

1) Stanovisko Nejvyššího soudu ČR uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 42/72 Sb. rozh.: „I u pojistných smluv týkajících se pojištění osob je nutno vycházet ze zásad použitých při jiných smlouvách a plněních, že totiž do bezpodílového spoluvlastnictví manželů patří i plnění ze smlouvy pojistné, pokud bylo za trvání manželství ve prospěch kteréhokoli z manželů realizováno. Pojistka sama ovšem může představovat určitou hodnotu, poněvadž u pojištění osob je pojišťovna povinna ve smyslu ustanovení § 362 o. z. v některých případech při zániku pojištění vyplatit odbytné (srov. též ustanovení § 13 vyhlášky č. 49/1964 Sb.). Je třeba zkoumat, jaký je stav pojistky v době zániku manželství, zda a jaké nároky z pojistek vyplývají, popř. jaké odbytné by bylo k tomuto dni státní pojišťovnou vyplaceno, a k těmto nárokům pak jako k jiným pohledávkám při vypořádání přihlížet.“ (potvrzuje usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 9. 2006 sp. zn. 22 Cdo 3089/2005).

2) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2004 sp. zn. 22 Cdo 684/2004: „Podnik mohl být předmětem bezpodílového spoluvlastnictví manželů, upraveného občanským zákoníkem ve znění před novelou provedenou zákonem č. 91/1998 Sb., avšak jen z předpokladu, že šlo o podnik náležející oběma manželům jako podnikatelům. Pokud však byl podnikatelem jen jeden z manželů a šlo o věc sloužící výkonu jen jeho povolání, náležel podnik do odděleného vlastnictví podnikajícího

manžela.“

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [TOP 5 judikátů z korporátního práva za rok 2025](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [SCHEJBAL& PARTNERS stáli u získání jedné z prvních licencí dle MiCA v ČR](#)
- [Proč dnes více než polovina M&A transakcí ve střední Evropě nekončí podpisem](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)